

SA's Leading Past Year

Exam Paper Portal

STUDY

You have Downloaded, yet Another Great Resource to assist you with your Studies 😊

Thank You for Supporting SA Exam Papers

Your Leading Past Year Exam Paper Resource Portal

Visit us @ www.saexampapers.co.za

SA EXAM
PAPERS

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KEREITE YA 12

SESOTHO PUO YA TLATSETSO YA BOBEDI (SAL)

PAMPIRI YA BOBEDI (P2)

PUDUNGWANA 2019

TATAISO YA HO TSHWAYA

MATSHWAO: 80

Tataiso en ya ho tshwaya e na le maqephe a 8.

KAROLO YA A: MOQOQO

POTSO YA 1

1.1 Letsatsi la dikgetho selemong sa 2019.

Dikahare:

Moithuti a phete ka dikgetho tsa selemo sa 2019 tseo a bileng ho tsona. A ngole ka letsatsi leo. A hlalose hore dikgetho e ne e le tsa eng. A ngole ka botebo hore o ne a ikutlwa jwang mohla tsatsi leo. Tseo a ithutileng tsona ka dikgetho le maemo a tsatsi leo la dikgetho. Ho amohelwe moelelo o patehileng kapa o otlohileng wa sehlooho. Amohela maikutlo a totobetseng kapa a patehileng a mohlahlobuwa mabapi le sehlooho.

[40]

1.2 Kopano e monate empa karohano e bohloko.

Dikahare:

Mohlahlobuwa a phete/hlalose hore o bolela eng ha a re kopano e monate empa karohano e bohloko. Mookotaba e be monate wa kopano eo le kamoo ho neng ho le monate kateng. A sa lebale ho bua ka bohloko ba karohano ya mohla letsatsi leo. Amohela maikutlo a totobetseng a mohlahlobuwa mabapi le sehlooho.

[40]

1.3 Mpho eo nke keng ka e lebala le kgale!

Dikahare:

Moithuti a hlalose kapa a phete ka mpho eo a ileng a e fumana. Ho hlake hore moithuti o bua ka mpho e le nngwe, mofuta wa mpho le hore e tswa ho mang le hore hobaneng a ke ke a e lebala. Amohela maikutlo a totobetseng a mohlahlobuwa mabapi le sehlooho.

[40]

1.4 Seo e ne e le setswalle sa nnete!

Dikahare:

Mohlahlobuwa a ka hlalosa kapa a pheta mofuta wa setswalle seo a kileng a ba ka hare ho sona. A boele a hlalose tsela eo setswalle seo se mo thusitseng ka yona, tlasa maemong a jwang. Tse molemo tseo a di fumaneng setswalleng seo. E ka ba dimpho, tshehetso, tataiso, dikeletso, dithohletso, jj. Ka lehlakoreng leng mohlahlobuwa a bua ka mabaka a bakileng karohano ya bona. Amohela maikutlo a totobetseng a mohlahlobuwa mabapi le sehlooho.

[40]

1.5 Ditshwantsho

1.5.1- Dikahare:

1.5.4 Dikahare tsa moqoqo di laolwa ke mehopolo ya sehlooho ya boiqapelo ba mohlahlobuwa ka mong. Moqoqo o ka ngolwa ka lehlakore lefe kapa lefe.

[40]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A: 40

KAROLO YA A: RUBURIKI YA HO LEKANYETSA MOQOQO- (MATSHWAO A 40)**ELA HLOKO:**

- Sebedisa ruburiki ena ka nako tsohle ha o lekanyetsa meqoqo (PAMPIRI YA 2, KAROLO YA A).
- Matshwao a 0–40 a abilwe ho ya ka ditlhaloso tse arotsweng ka dikgato tse 5.
- Lekgetheng la pele, tlhaloso ya boiphihlelo e arotswe HABEDI ho hlalisa boemo bo hodimo le boemo bo tlase; boemo bo bong le bo bong bo na le tlhaloso ya bona.

RUBURIKI YA HO LEKANYETSA MOQOQO [MATSHWAO A 40]

Makgetha a ho lekanyetsa		Phihlelo e babatsehang	Phihlelo e supang bokgoni	Phihlelo e mahareng	Phihlelo ya motheo feela	Phihlelo e haellang
DIKAHARE LE MORALO Nehelano ya sehlooho: tlhophiso ya mehopolo le dintlha, kelohloko ya baamohedi ba ditaba, maikemisetso le maemo	Boemo bo hodimo	22–24 -nehelano e bontshang kutlwisiso e babatsehang ya sehlooho e supang bokgoni bo ikgethang -mehopolo e matla, e phephetsa monahano, mme ke e kgodisang -o hlophisitswe hantle ka tsela e ikgethang, mme o momahane ka tshwanelo ho kenyeleditswe selelekela, mmele le qetelo	18 -nehelano e ntle e supang tsebo le bokgoni -mehopolo ke e ipapisitseng ka botlalo le sehlooho, mme e kgahlisang -o hlophisitswe hantle ka tsela e ikgethang, mme o momahane ka tshwanelo ho kenyeleditswe selelekela, mmele le qetelo	12–16 -nehelano ke e kgotsofatsang ditlhokeho -mehopolo e momahane ka tsela e kgotsofatsang le e kgodisang -o hlophisitswe hantle ka tsela e ikgethang, mme o momahane ka tshwanelo ho kenyeleditswe selelekela, mmele le qetelo	7–11 -nehelano e momahane mona le mane -mehopolo ke e seng ya boiqapelo, mme e sa hlakang -ho na le bopaki bo seng bokae ba tlhophiso le momahano ya mosebetsi	0–6 -nehelano e tswile lekoteng ho hang -mehopolo ke e sa tsepamang e dubakaneng -ha e utlwahale, mme dintlha di a phetakwa -ha o a hlophiswa ka tshwanelo le momahano ha e yo
		19–21 -mosebetsi o tswileng matsoho leha o haellwa ke dintlha tse ikgethang tsa moqoqo o babatsehang -mehopolo ke e supang boiphihlelo bo hodimo -o hlophisitswe hantle ka tsela e bontshang bokgoni, mme o momahane ka tshwanelo ho kenyeleditswe selelekela, mmele le qetelo	17 -mosebetsi o radilweng hantle -mehopolo ke e loketseng, mme e thahasellisang -o hlophisitswe hantle ka tsela e bontshang bokgoni, mme o momahane ka tshwanelo ho kenyeleditswe selelekela, mmele le qetelo			
MATSHWAO A 24	Boemo bo tlase					

RUBURIKI YA HO LEKANYETSA MOQOQO [MATSHWAO A 40] (e tswela pele)

Makgetha a ho lekanyetsa	Phihlello e babatsehang	Phihlello e supang bokgoni	Phihlello e mahareng	Phihlello ya motheo feela	Phihlello e haellang
<p>PUO, SETAELE LE HO HLAOLA DIPHOSO</p> <p>Sehalo, rejistara, setaele, tlotlontswe ke tse lokelang sepheo/tshusumetso le maemo Kgetho ya mantswa Tshebediso ya puo le tlwaelo, matshwao a ho bala le mopeleto</p> <p>MATSHWAO A 12</p>	<p>10–12</p> <p>-puo e sebedisitswe ka tsela e babatsehang, mme o sebedisitse sehalo se matla, mme se susumetsang -o batla o hloka diphoso tsa puo le tsa mopeleto -o radilwe ka bokgoni bo tsotsehang</p>	<p>8–9</p> <p>-puo e sebedisitswe ka tsela e supang bokgoni, mme ka kakaretso e a utlwahala, sehalo se matla, mme se loketseng -ho na le diphoso tse seng kae tsa puo le mopeleto -o radilwe hantle</p>	<p>6–7</p> <p>-puo e sebedisitswe ka tsela e kgotsafatsang leha mona le mane ho na le ho se tsamaellane -ka kakaretso sehalo ke se loketseng leha tshebediso ya puo ya bonono e haella -o radilwe hantle</p>	<p>4–5</p> <p>-puo e sebedisitsweng ke e haellang haholo -popeho ya dipolelo ke e tshwanang e se nang motswako -tlotlontswe e haella haholo feela</p>	<p>0–3</p> <p>-puo e sebedisitsweng ha se e utlwisisehang -tshebediso ya tlotlontswe e haella haholo, mme ke sesosa sa nehelano e sa utlwisisehang</p>
<p>SEBOPEHO</p> <p>Makgetha a tema: popeho ya dipolelo le kgodiso ya diratswana le bolelele bo hlokehang</p> <p>MATSHWAO A 4</p>	<p>4</p> <p>-kgodiso ya sehlooho ke e babatsehang -katoloso ya dintlha ke e ikgethang -dipolelo le diratswana di bopilwe ka tsela e ikgethang</p>	<p>3</p> <p>-o hlophisitswe hantle ka tsela e bontshang bokgoni, mme o momahane ka tshwanelo -dipolelo le diratswana di etsa moelelo, mme di fapafapannngwa ka tshwanelo</p>	<p>2</p> <p>-dintlha di a utlwahala -dipolelo le diratswana di bopilwe ka tsela e mahareng</p>	<p>1</p> <p>-tse ding tsa dintlha di etsa moelelo, mme di a utlwahala -dipolelo le diratswana di na le diphoso; moqoqo o a utlwisiseha leha o na le diphoso</p>	<p>0</p> <p>-dintlha tse hlokehang tsa bohlokwa di a haella -dipolelo le diratswana tse hlahisitsweng ke tse fosahetseng -moqoqo ha o na moelelo o lebeletsweng</p>

Makgetha a ho lekanyetsa	Matshwao	Senotlolo
Dikahare/Moralo	24	DM =
Puo/Setaele/Ho hlaola diphoso	12	PSH =
Sebopeho	4	Seb =
Matshwao ohle	40	

KAROLO YA B: DITEMA TSA KGOKAHANO TSE TELELE

POTSO YA 2

2.1 LENGOLO LA SEMMUSO

Dikahare:

Mohlalobuwa o tsebisa bookamedi ba mabenkele a mmolong ka maemo ao a a hlokometseng ka hare le ka ntle ho mmolo. Maemo a jwalo ka ho sa bolokeha le ditshila.

- Lengolo lena le na le aterese tse pedi (ya mongodi le ya mongollwa);
- Aterese ya mongodi e ngolwe hodimo ka tsohong le letona, e ngolwe ka sebopeho sa boloko;
- Tlase aterese ya mongodi ho tlole mola ebe ho ngolwa mohla oo lengolo le ngolwang ka wona;
- Ho se sebediswe matshwao a puo, ntle le ha ho na le dikgutsufatso;
- Aterese ya mongollwa e ngolwe ka tsohong le letshehadi haufi le mola, mme ho qalwe ka maemo a motho eo (j.k. Motsamaisi, Molaodi, jj)
- Ho latele sehlooho se totobatsang sepheo sa ho ngola;
- Ebe ho latela mmele o hlahiswang ka diratswana;
- Selelekela se totobatse sepheo sa ho ngola.

[20]

2.2 PUO

Dikahare:

Mohlalobuwa o ngola puo mabapi le ho kgothatsa baithuti ba bang. O tiisa puo ya hae ka mehlala e jwalo ka basari eo a ileng a e fumana ka lebaka la tshebetso e ntle mosebetsing wa hae wa sekolo.

Motshwayi a ele hloko tse latelang puong ya moithuti:

- Ho sebediswe puo e loketseng baamohedi ba ditaba le maemo.
- Dipolelo ke tse kgutshwane tse ka nnang tsa tswaka metlae, diqotso kapa dipolediso tsa bonono ho natefisa puo.
- Puo e lokela ho phalla ha monatjana.

[20]

2.3 RAPOROTO

Dikahare:

Mohlalobuwa a tlalehele mosuwehlooho ka se ileng sa etsahala ka phaposeng ka letsatsi le boletsweng. (Mofuta ona wa raporoto ke o ngolwang ka ketsahalo e bonweng ka mahlo).

- Ke tlaleho ya ketsahalo e bonweng ka mahlo;
- E lokela ho ba kgutshwane, mme e fupare dintlha tse latelang:
 - E be le sehlooho;
 - E hlahise motho/batho bao raporoto e lebisitsweng ho bona;
 - Mongodi a tobe taba;
- Puo e be ya semmuso, mme ho sebediswe dipolelo tse phethahetseng.

[20]

2.4 PUISANO

Dikahare:

Dikahare di hlakise mabaka a ho ya moketjaneng le mabaka a ho hanelwa ho ya moo.

- Puisano e be pakeng tsa motsadi le ngwana wa hae.
- Ka mehla puisano e ngolwa e le ho puommui.
- Lebitso la sebui le ngolwe letsohong le letshehadi la leqephe, le latelwe ke kgutlopedi.
- Ditlhaloso tsa tlatsetso tse kang ditaello tsa hore ho itseng ho etswa jwang kapa ho buuwa jwang, ho ngolwe ka masakaneng
- Polelo e nngwe le e nngwe e be karabelo ya puo e sa tswa buuwa; Sehalo le puo tse sebediswang di tla itshetleha kamanong ya dibui tse buisanang.
- Ho tlole mola pakeng tsa sebui ka seng. **[20]**

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 20

KAROLO YA C: DITEMA TSA KGOKAHANO TSE KGUTSHWANE

POTSO YA 3

3.1 Papatso

Dikahare:

Mohlahlubuwa a etse papatso moo teng a thusang wa leloko la hae ho bapatsa koloi eo a batlang ho e rekisa. Mohlahlobuwa a bolele mofuta wa koloi, mmala le theko ya yona.

Motshwayi a ele hloko tse latelang ha a tshwaya:

- Papatso e lokela ho susumetsa moreki hore a reke sebapatswa.
- E hlalose sebapatswa ka tsela ya boiqapelo.
- Dikahare e be tse kgodisang moreki ho reka koloi.
- Ho hlake hore e reretswe bo mang.
- E be le tlhahisoleseding e mabapi le tefello ya se bapatswang, le moo se ka fumanwang teng le hore moreki o hokahana jwang le morekisi, jj.

[20]

3.2 Posekarete

Dikahare:

Mohlahlubuwa o tla fana ka lebitso la sebaka seo a se etetseng a boele a hlalose tse motswalle wa hae ka tseo a di boneng.

- Letsatsi le sebaka seo mongodi a leng ho sona di totobatswe.
- Ho hlalohisa ditaba tse loketseng ka bokgutshwanyane.

[20]

3.3 Ditshupiso

Dikahare:

Mohlahlubuwa a laele motswalle wa hae tsela eo a tla tsamaya ka yona ho tloha karatjheng ya Volvo ho ya fihla Makro.

- Boholo ba dipolelo di be ho sekaotaelo temekisong ya tumelo.
- Ditshupiso di lokodiswe ka ho hlalohisa le ka kutlwahalo
- Diketsahalo e be tse momahaneng.
- Ho buuwa ka lehlakore le itseng. Mohlala: thinyetsa ka letsohong le letona, le letshehadi, tsamaya o lebile pele, jj.
- Lekanya hore o tla tshela diterata tse kae, pele a kena ho seo a yang ho sona. Dipolelo tse latelang di ka o thusa haholo ha o supisa motho tsela: o feta ..., o hahamala jwalo ..., o iphaphate ka lehlakore la ..., haufi le ..., ka morao/pele ho jj.
- Puo e hlakileng, e otlohileng le e utlwisisehang ha bobebe e lokela ho sebediswa, mme sehalo ke se tsamaelanang le mofuta wa tema e ngolwang;
- Ho sebediswa lehoketsi la motho wa bobedi, kaha ke yena ya laelwang kapa ya supiswang.

[20]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C: 20
MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 80

KAROLO YA B & C: RUBURIKI YA HO LEKANYETSA TEMA YA KGOKAHANO E TELELE LE E KGUTSHWANE [MATSHWAO A 20]

Makgetha a ho lekanyetsa	Phihlelo e babatsehlang	Phihlelo e supang bokgoni	Phihlelo e mahareng	Phihlelo ya motheo feela	Phihlelo e haellang
<p>DIKAHARE, MORALO LE SEBOPEHO</p> <p>-Nehelano ya sehlooho le mehopolo -Tlhophisano ya mehopolo -Kelohloko ya baamohedi ba ditaba, maikemisetso le maemo</p> <p>MATSHWAO A 12</p>	<p>10–12</p> <p>-nehelano e babatsehlang ya sehlooho e supang bokgoni bo ikgethang -mehopolo e matla e butswitseng -tsebo e batsi ya makgetha a mofuta ona wa tema -mosebetsi ha o kgere, o tsepame sehloohong -mehopolo le dikahare ke tse momahaneng, tse hlalositse ka botebo, mme di tshhetsa sehlooho -sebopeho ke se loketseng se nang le diphoso tse mmalwa</p>	<p>8–9</p> <p>-nehelano e ntle haholo, e bontshang tsebo e ntle ya makgetha a mofuta ona wa tema -mosebetsi ha o kgere, o tsepame sehloohong -mehopolo le dikahare ke tse momahaneng, tse hlalositse ka botebo, mme di tshhetsa sehlooho -sebopeho ke se loketseng se nang le diphoso tse mmalwa</p>	<p>6–7</p> <p>-nehelano e lekaneng e bontshang tsebo ya makgetha a mofuta ona wa tema -mosebetsi ha o a tsepama ka ho phethahala sehloohong-ho na le ho kgera ho itseng -mehopolo le dikahare di na le momahano e mahareng -ke dintlha tse itseng feela tse tshhetsang sehlooho -ka kakaretso sebopeho ke se loketseng empa se nang le diphoso</p>	<p>4–5</p> <p>-nehelano ya motheo e bontshang tsebo ya makgetha a itseng feela a mofuta ona wa tema -mosebetsi o na le tsepama e itseng feela sehloohong empa o a kgera -ha se ka mehla mehopolo le dikahare di momahaneng, sehlooho se tshhetswa ke dintlha tse itseng feela -sebopeho se fofo feela, mme se na le bohlotso bo boholo</p>	<p>0–3</p> <p>-nehelano e totobatsa kgaello ya tsebo ya makgetha a mofuta ona wa tema -moelelo o nyotobetswa ke ho kgera ho hoholo -mehopolo le dikahare ha di na momahano -ke dintlha tse mmalwa haholo tse tshhetsang sehlooho -ha ho boiteko ba ho sebedisa melao ya sebopeho</p>
<p>PUO, SETAELE LE HO HLAOLA DIPHOSO</p> <p>-Sehalo, rejistara, setaele, maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo -Tshebediso ya puo, tlwaelo ya tshebediso ya puo, kgetho ya mantswe, matshwao a ho bala le mopeleto</p> <p>MATSHWAO A 8</p>	<p>7–8</p> <p>-sehalo, rejistara, setaele le tlotlontse di loketse ka ho fetisisa maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo -tshebediso ya puo e nepahetseng ebile e bopehile hantle -mosebetsi ha o na diphoso</p>	<p>5–6</p> <p>-sehalo, rejistara, setaele le tlotlontse di loketse ka ho fetisisa maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo -ka kakaretso tshebediso ya puo e nepahetseng ebile e bopehile hantle -tshebediso ya tlotlontse e ntle haholo -mosebetsi boholo ha o na diphoso</p>	<p>4</p> <p>-sehalo, rejistara, setaele le tlotlontse di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo -mosebetsi o na le diphoso tse itseng tsa tshebediso ya puo -tshebediso ya tlotlontse ke e lekaneng -diphoso ha se tse nyotobetsang moelelo</p>	<p>3</p> <p>-sehalo, rejistara, setaele le tlotlontse ha di a lokela maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo hantle -tshebediso ya puo e fosahetse ebile e tletse diphoso tse ngata -tshebediso e seng kae ya tlotlontse -moelelo o nyotobetse</p>	<p>0–2</p> <p>-sehalo, rejistara, setaele le tlotlontse ha di dumellane le maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo -mosebetsi o tletse diphoso o dubakane -tlotlontse ha e dumellane le maemo -moelelo o nyotobetse haholo</p>
MATSHWAO	17–20	13–15	10–11	7–8	0–5

SENOTLOLO SA HO ABA MATSHWAO:

Makgetha a tekanyetso	Matshwao	Senotlolo
Dikahare, Moralo le Sebopeho	12	DMS =
Puo le Setaele le ho Hlaola diphoso	8	PSH =
Matshwao ohle	20	

Difuperweng tsa tataiso ena ya ho tshwaya di se sebediswe ntle ho tumello